

Agnieszka JUDKOWIAK*

UJAWNIEŃ INFORMACJI O INSTRUMENTACH FINANSOWYCH W SPRAWOZDANIACH FINANSOWYCH W DOBIE FINANSYZACJI

Zarys treści: Przedmiotem niniejszego artykułu jest zjawisko finansyzacji i jego wpływ na zawartość informacyjną sprawozdań finansowych w zakresie instrumentów finansowych wśród podmiotów gospodarczych o niefinansowym profilu działalności. W artykule wyjaśniono pojęcie finansyzacji, przedstawiono rolę rachunkowości w dobie finansyzacji oraz ukazano wpływ finansyzacji na zawartość informacyjną sprawozdań finansowych spółek giełdowych spoza sektora finansowego.

Słowa kluczowe: finansyzacja, instrumenty finansowe, sprawozdania finansowe, spółki giełdowe, aktywa finansowe.

Wprowadzenie

Dynamiczny rozwój rynków finansowych i instytucji o zasięgu międzynarodowym, postęp techniczny i technologiczny doprowadziły do zmian w sposobie funkcjonowania jednostek gospodarczych. Podmioty o niefinansowym profilu działalności chętniej inwestują posiadane środki pieniężne w instrumenty finansowe, w których upatrują szansy maksymalizowania zysku. Coraz częściej pozyskują kapitał z rynku papierów wartościowych, co prowadzi do wzrostu znaczenia działalności finansowej w aktywności jednostek gospodarczych spoza sektora finansowego. Taki stan rzeczy stwarza szereg zagrożeń dla działalności gospodarczej, wynikający zwłaszcza z upatrywania przez podmioty gospodarcze szans na zwielokrotnienie swoich zysków przy pomocy instrumentów finansowych. Jak podkreśla A. Kamela-Sowińska w dobie finansyzacji „instrumenty finansowe zmieniają swoją rolę i z instrumentów zabezpieczających transakcje i zmniejszających ryzyko zmieniają się w instrumenty będące samodzielnym źródłem ryzyka, a w jego efekcie powodują kryzysy”¹.

---

* Zakład Rachunkowości, Wydział Nauk Ekonomicznych, Politechnika Koszalińska

¹ A. Kamela-Sowińska, *Finansyzacja gospodarki wyzwaniem dla rachunkowości*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, Nr 329, 2014, s. 149.

Konsekwencją zmian w sposobie zarządzania finansami są zatem wzrastające wymagania w zakresie informacji na temat instrumentów finansowych przedstawianych w sprawozdaniach finansowych, a także konieczność sprostanienia tym obowiązkom.

Celem artykułu jest wyjaśnienie zjawiska finansyzacji oraz ukazanie jego wpływu na zawartość informacyjną sprawozdań finansowych w zakresie instrumentów finansowych. Wśród zastosowanych metod badawczych należy wymienić: krytyczną analizę literatury, analizę treści oraz analizę źródeł. Ich dobór został zdeterminowany poprzez wytyczony cel opracowania. Badaniem objęto roczne sprawozdania finansowe sporządzane zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej za rok 2015, sześćdziesięciu sześciu spółek giełdowych o niefinansowym profilu działalności.

Pojęcie finansyzacji

Finansyzacja jest odpowiednikiem angielskiego słowa *financialisation*, określana także mianem ufinansowania, finansjalizacji, giełdyzacji, bankokracji, kapitalizmu finansowego².

Pojęcie finansyzacji trudno jednoznacznie zdefiniować. W literaturze bywa przedstawiane w zależności od kontekstu rozpatrywania tego zjawiska. Interpretacje pojęcia finansyzacji wskazują, iż jest to przewaga pozycji akcjonariuszy nad innymi interesariuszami w systemie nadzoru korporacyjnego; inne definicje podkreślają dominującą rolę systemu finansowego bazującego na rynku kapitałowym nad systemem bazującym na rynku kredytowym. Finansyzacja jest definiowana także jako wzrost obrotu finansowego z zastosowaniem szerokiego wachlarza innowacyjnych instrumentów finansowych. Wreszcie finansyzacja to wyższość sfery finansowej nad sferą realną gospodarki, czyli osiągnięcie większych korzyści z działalności finansowej, aniżeli z działalności handlowej i produkcyjnej³. W tak przedstawionym wyjaśnieniu pojęcia „finansyzacja”, działalność finansową należy rozumieć jako działania zmierzające do dostarczania lub transferu kapitału płynnego⁴, w oczekiwaniu na przyszłe odsetki,

---

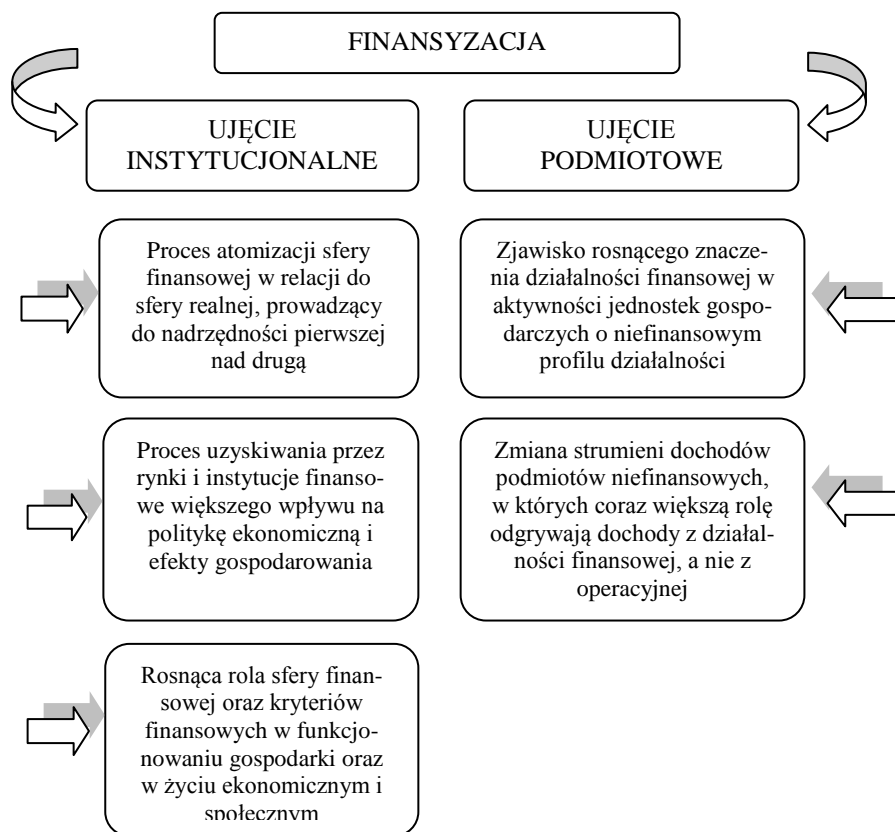
² Szerzej: M. Ratajczak, *Ekonomia i edukacja ekonomiczna w dobie finansyzacji gospodarki*, „*Ekonomista*”, Nr 2, 2014, s. 208.

³ G. Krippner, *What is Financialization?*, mimeo, Department of Sociology, Los Angeles 2004, s. 14.

⁴ Kapitał płynny to suma obecnych funduszy przeznaczona na inwestycje (fundusze inwestycyjne) (J. Hirschleifer, *Investment, interest and capital*, Prentice-Hall, INC, Los Angeles 1970, s. 153-194, (za:) K. Marchewka, *Główne nurty w teorii kapitału*, „*Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*”, Nr 3, 2000, s. 115.

dywidendy lub zyski kapitałowe⁵. Finansyzacja to także wzrost roli działań i motywów finansowych, rynków finansowych, podmiotów finansowych oraz instytucji finansowych zarówno na poziomie gospodarki krajowej jak i międzynarodowej⁶.

Rysunek 1. Ujęcia finansyzacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie: M. Ratajczak: *Ekonomia w dobie finansyzacji gospodarki*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny”, vol. 76, Nr 2, 2014, s. 260-261.

⁵ G. R. Krippner, *The financialization of the American economy*, „Socio-Economic Review”, Nr 3, 2005, s. 174-175.

⁶ G. A. Epstein, *Financialization and the World Economy*, Edward Elgar Publishing, Massachusetts 2005, s. 3.

W węższym ujęciu finansyzacja przejawia się postępującą dominacją sektora finansowego w działalności jednostek gospodarczych o profilu niefinansowym⁷. Przytoczone definicje wskazują na podejmowanie i rozważanie w literaturze zagadnień dotyczących finansyzacji w dwóch aspektach: instytucjonalnym i podmiotowym (rysunek 1).

Jak słusznie zauważył P. Szczepankowski⁸ zjawisko finansyzacji jest głównie rozpatrywane, zarówno w literaturze zagranicznej jak i krajowej, na poziomie makroekonomicznym oraz analizowane i oceniane pod kątem wpływu zmian zachodzących w systemie finansowym na zachowania jednostek gospodarczych oraz funkcjonowanie rynku, zwłaszcza sektora finansowego. Mniejszą popularnością w zakresie studiów teoretyczno-empirycznych charakteryzuje się finansjalizacja przedsiębiorstw⁹. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na opracowania dotyczące finansyzacji przedsiębiorstw autorstwa m.in. M. Remlein¹⁰, P. Oleksego i A. Zyguły¹¹ czy S. Liska¹². Taki stan studiów teoretyczno - empirycznych nad finansyzacją przedsiębiorstw dał autorce impuls do rozważań związanych z omawianym zagadnieniem.

Rola rachunkowości w dobie finansyzacji

Postępująca liberalizacja, globalizacja, regionalizacja gospodarki światowej, rozwój ugrupowań społecznych, płynność rynków kapitałowych, postęp technologiczny, rozwój Internetu doprowadziły do powstania licznych korporacji o zasięgu międzynarodowym. Spowodowało to również zmiany w zakresie zarządzania finansami, które przejawiają się większym zainteresowaniem pozyskiwania kapitału z rynku papierów wartościowych, a nie wyłącznie z kredy-

---

⁷ A. Kamela-Sowińska, *Od rachunkowości do opisu gospodarczego*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 77 (133), 2014, s. 11.

⁸ P. Szczepankowski: *Wpływ zarządzania wartością na finansyzację przedsiębiorstw*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, Nr 854, „Finanse, Rynki Finansowe i Ubezpieczenia”, Nr 73, 2015, s. 497.

⁹ Zob. Ibidem, s. 497.

¹⁰ M. Remlein, *Finansyzacja i jej skutki w sprawozdaniu finansowym polskich spółek giełdowych branży paliwowej*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 82 (138), 2015, s. 129-139; M. Remlein, *Wpływ finansyzacji gospodarki na wyniki finansowe polskich przedsiębiorstw*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, Nr 873, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, Nr 77, 2015, s. 169-180.

¹¹ P. Oleksy, A. Zyguła, *Financialisation of non-financial corporates: evidence from the polish real estate development market*, „Świat Nieruchomości”, Nr 4 (98), 2016, s. 15-22.

¹² S. Lisek, *Finansyzacja w malopolskich spółkach giełdowych i jej zmiana w czasie*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, Nr 4 (82/1), 2016, s. 123-132.

tów bankowych. Wzrosło także znaczenie instrumentów finansowych w aktywności gospodarczej podmiotów niefinansowych, które upatrują w instrumentach finansowych znaczących korzyści finansowych, inwestują, wykorzystują do pozyskiwania źródeł finansowania działalności lub zabezpieczają ryzyko.

Jak wcześniej podkreślano, w odniesieniu do działalności gospodarczej, finansyzacja przejawia się w rosnącym znaczeniu działalności finansowej w aktywności jednostek gospodarczym o niefinansowym profilu działalności, z tego też względu kondycja finansowa tychże podmiotów coraz częściej jest uzależniona od sytuacji na rynku finansowym, a nie od efektów osiąganych w ramach działalności operacyjnej¹³. To z kolei stawia wyzwanie przed rachunkowością, rozumianą jako „systemem ciągłego ujmowania w czasie, grupowania, prezentowania i interpretowania wyrażonych w pieniądzu i bilansujących się ogólnych i szczegółowych danych liczbowych o działalności gospodarczej i sytuacji majątkowej jednostki gospodarczej”¹⁴, w postaci obowiązku nadążania za zmieniającą się rzeczywistością gospodarczą.

Działalność finansowa jednostki jest bezpośrednio związana z instrumentami finansowymi będącymi „kontraktami, skutkującymi powstaniem składnika aktywów finansowych u jednej jednostki i zobowiązania finansowego lub instrumentu kapitałowego u drugiej jednostki”¹⁵. W tym kontekście rola rachunkowości sprowadza się do zapewnienia, dzięki odpowiednim regulacjom, aby informacje o instrumentach finansowych prezentowane i ujawniane w sprawozdaniach finansowych były prawdziwe i wiarygodne.

Dualizm rozwiązań bilansowych¹⁶, obowiązujący wśród spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, obliguje do rozstrzygnięcia kwestii dotyczących instrumentów finansowych z perspektywy dopuszczonych rozwiązań z zakresu prawa bilansowego: standardów międzynarodowych i przepisów krajowych.

Wśród regulacji międzynarodowych występują aktualnie aż 4 standardy bezpośrednio dotyczące rachunkowości instrumentów finansowych¹⁷: Międzynarodowy Standard Rachunkowości 32, Międzynarodowy Standard Rachunkowości 39, Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 7 i Mię-

---

¹³ M. Remlein, *Wpływ ...*, op. cit., s. 169.

¹⁴ S. Skrzywan, *Teoretyczne podstawy rachunkowości*, PWE, Warszawa 1968, s. 13.

¹⁵ *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2013*, IFRS, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2014, s. 972.

¹⁶ Zob. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz. U. 2016, poz. 1047 z późn. zm., art. 45.

¹⁷ Przez rachunkowość instrumentów finansowych, w niniejszym artykule, rozumie się zasady uznawania, wyceny, prezentacji i ujawniania informacji o instrumentach finansowych.

dzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 9. Dodatkowo w uregulowaniach międzynarodowych tematyce instrumentów finansowych poświęcono interpretacje w zakresie: udziałów członkowskich w spółdzielniach i podobnych instrumentów (KIMSF 2), wbudowanych instrumentów finansowych (KIMSF 9) oraz zabezpieczania inwestycji netto w jednostce zagranicznej (KIMSF 16). Pośrednio tematykę instrumentów finansowych porusza także MSSF 2, KIMSF 8 oraz KIMSF 11.

Tematyka rachunkowości instrumentów finansowych znajduje swoje uregulowania również w przepisach krajowych: w ustawie o rachunkowości (dla jednostek, których sprawozdania finansowe nie podlegają corocznemu badaniu przez biegłych rewidentów) oraz w rozporządzeniu w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych¹⁸ (dla jednostek, których sprawozdania podlegają obligatoryjnemu badaniu przez biegłego rewidenta, w tym spółki giełdowe).

Rachunkowość instrumentów finansowych należy do jednego z trudniejszych obszarów rachunkowości¹⁹. Obejmuje swym zakresem zagadnienia związane z ujęciem początkowym i wyceną instrumentów finansowych (MSR 39/MSSF9), prezentację (MSR 32) i ujawnianie informacji w sprawozdaniu finansowym (MSSF 7). Ten sam zakres jest prezentowany w krajowych regulacjach, choć z ograniczoną szczegółowością. Standardy międzynarodowe za priorytetowe uznają zagadnienia wyceny i prezentacji informacji o instrumentach finansowych. Nie uwzględniają zagadnień ewidencji, nie wskazują wzorcowego planu kont. W związku z tym, iż polskie regulacje dotyczące zagadnień bilansowych związanych z instrumentami finansowymi były konstruowane bazując w dużej mierze na wytycznych międzynarodowych, w nich także pominięto ewidencję transakcji dotyczących instrumentów finansowych²⁰.

Należy jednak pamiętać, iż jednostki prowadzące księgi rachunkowe zgodnie z polskim prawem bilansowym, w kwestiach nieuregulowanych, mogą korzystać z MSR/MSSF. I odwrotnie – jednostki sporządzające sprawozdania zgodnie z MSSF w kwestiach nieuregulowanych stosują przepisy ustawy o rachunkowości i aktów wykonawczych²¹.

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych, Dz. U. z 2001, Nr 149, poz. 1647, par. 3, pkt 4, (dalej rozporządzenie w sprawie instrumentów finansowych).

¹⁹ A. Kamela-Sowińska, *Finansyzacja ...*, op. cit., s. 149.

²⁰ P. Kabalski, *Wybrane problemy stosowania Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej w Polsce. Organizacja. Kultura. Osobowość. Język*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2012, s. 21.

²¹ Ustawa o rachunkowości, op. cit., art. 2, ust. 3, art. 10, ust. 3.

Podsumowując warto zaznaczyć, iż rachunkowość należy postrzegać dualnie – jako praktykę (której służą regulacje prawne) i jako dyscyplinę naukową²². Podkreślenia zatem wymaga fakt, iż zagadnienia związane z instrumentami finansowymi są na tyle istotne, że stanowią jedną z części składowych ogólnej teorii rachunkowości.

Teoria rachunkowości instrumentów finansowych to logicznie usystematyzowany zbiór elementów umożliwiających poznanie, wyjaśnienie, ocenę i przewidywanie zjawisk praktyki rachunkowości oraz stanowiących punkt wyjścia do formułowania nowych składników tego zbioru. Opiera się na wielu pojęciach, koncepcjach, hipotezach, założeniach, modelach, teoriach szczegółowych, które buduje się na podstawie metody indukcji i dedukcji²³. Innymi słowy oznacza to, iż w ramach rachunkowości instrumentów finansowych został stworzony charakterystyczny dla tych zagadnień pewien zakres pojęciowy wykorzystywany w praktyce, a jej trzon stanowią ogólnie akceptowane zasady rachunkowości w zakresie procedur, reguł i technik rachunkowości. Swym zakresem rachunkowość instrumentów finansowych obejmuje nie tylko teoretyczne wywody, ale także co ważniejsze, klasyfikacje, metody wyceny i zasady ewidencji instrumentów finansowych, a w dalszej kolejności ich prezentowanie w sprawozdaniach finansowych.

Ujawnienia dotyczące instrumentów finansowych w sprawozdaniach finansowych podmiotów niefinansowych – wnioski z badań

Źródłem badawczym wykorzystanym na potrzeby opracowania były roczne sprawozdania finansowe, sporządzane zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej 66 spółek giełdowych ze wszystkich sektorów gospodarczych, o niefinansowym charakterze działalności.

Najwięcej spółek giełdowych z próby badawczej to jednostki działające w sektorze informatycznym i budowlanym (po 8 spółek, 12%). Na kolejnym miejscu uplasował się przemysł elektromaszynowy (6 spółek, niecałe 10%). Dalsze miejsca zajmują spółki z sektorów, odpowiednio w kolejności: handel hurtowy (5 spółek), deweloperzy (4 spółki), przemysł chemiczny (4 spółki),

---

²² P. Bielawski, *Modele wyceny bilansowej instrumentów finansowych w świetle ogólnej teorii rachunkowości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2010, s. 40.

²³ P. Bielawski, *Teoretyczne koncepcje rachunkowości instrumentów finansowych*, (w:) *Teoria rachunkowości w zarysie*, M. Dobija (red.), Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2005, s. 233-234.

przemysł lekki (4 spółki), przemysł materiałów budowlanych (4 spółki), przemysł spożywczy (4 spółki). Po 3 spółki z sektora: przemysłu metalowego, paliwowego oraz telekomunikacji.

Nie więcej niż 2 spółki z sektora pochodzi z branży farmaceutycznej. Handel detaliczny, hotele i restauracje, media, przemysł drzewny, przemysł energetyczny, przemysł surowcowy, przemysł tworzyw sztucznych oraz usługi inne to sektory gospodarcze, z których tylko 1 spółka zaprezentowała wpływ instrumentów na wynik finansowy i zostały włączone do próby badawczej.

Autorka przeprowadziła badania nad informacjami o instrumentach finansowych prezentowanymi i ujawnianymi przez spółki giełdowe w rocznych sprawozdaniach finansowych. Badanie swym zakresem objęło:

- analizę ujawnień informacji o instrumentach finansowych w sprawozdaniach finansowych, z podziałem na weryfikację wypełniania obowiązków informacyjnych oraz dobrowolnie prezentowanych informacji w ramach zasad (polityki) rachunkowości instrumentów finansowych stosowanych w jednostce,
- udział instrumentów finansowych w majątku spółek i źródłach ich finansowania,
- udział instrumentów finansowych w majątku spółek i źródłach ich finansowania.

Badania nad rachunkowością instrumentów finansowych, zwłaszcza w zakresie informacji sprawozdawczej przekazywane odbiorcom zewnętrznym pozwoliły autorce na wyciągnięcie wniosków w obszarze finansyzacji w ujęciu mikroekonomicznym.

Po pierwsze zasady (polityka) rachunkowości w zakresie instrumentów finansowych (w tym także aktywów finansowych i zobowiązań finansowych) są najszerzej omawianą kategorią spośród wszystkich składników bilansowych. Najczęściej ujawnianymi informacjami na temat polityki rachunkowości w zakresie instrumentów finansowych były informacje o:

- wycenie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych po początkowym ujęciu (93,9% spółek z próby przedstawiło taką informację),
- zasadach klasyfikacji aktywów finansowych (89,4% spółek z próby przedstawiło taką informację),
- wycenie początkowej dla instrumentów finansowych innych niż wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy (83,3% spółek z próby przedstawiło taką informację),
- sposobie ujęcia zysków lub strat wynikających ze zmiany wartości godziwej (81,8% spółek z próby przedstawiło taką informację).

Wśród zasad (polityki) rachunkowości z zakresu instrumentów finansowych jednostki informowały także o zasadach zaliczania instrumentów finan-

sowych do poszczególnych kategorii, zasadach klasyfikacji zobowiązań finansowych, sposobie ujęcia wbudowanych instrumentów finansowych, zasadach wyłączania składnika aktywów finansowych i zobowiązań finansowych z bilansu, sposobie ustalania wartości godziwej, obiektywnych dowodach utraty wartości aktywów finansowych, kryteriach dokonywania odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości dotyczące poszczególnych aktywów finansowych, a także o zasadach rachunkowości zabezpieczeń.

Należy podkreślić, iż jedynym, wskazanym wprost, obligatoryjnym ujawnieniem wymaganym przez standardy międzynarodowe w zasadach (polityce) rachunkowości jest wskazanie podstawy (podstaw) wyceny stosowanej przy sporządzaniu sprawozdania finansowego. Można zatem stwierdzić, iż sporządzający sprawozdanie finansowe są świadomi znaczenia informacji o zasadach (polityce) rachunkowości instrumentów finansowych dla odbiorcy zewnętrznego, tym samym umożliwiają im lepsze zrozumienie sprawozdania finansowego w zakresie aktywów i zobowiązań finansowych.

Zagadnienia związane z instrumentami finansowymi charakteryzują się złożonością oraz dużym stopniem skomplikowania. Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, jak wcześniej wspomniano, poświęciła instrumentom finansowym aż cztery standardy, w tym jeden – *MSSF 7 Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji* – nakładający na jednostki gospodarcze obowiązek ujawniania w sprawozdaniach finansowych informacji służących użytkownikom w ocenie wpływu instrumentów na sytuację i wyniki działalności jednostki oraz ryzyka i sposobu zarządzania tym ryzykiem.

Spółki skrupulatnie wypełniają obowiązki informacyjne w zakresie instrumentów finansowych. Przedstawiają w swoich sprawozdaniach finansowych przede wszystkim:

- wpływ instrumentów finansowych na wynik finansowy (100%),
- wartość godziwą dla każdej kategorii instrumentów finansowych, w celu porównania jej z wartością bilansową tych kategorii (92%),
- wartość bilansową poszczególnych kategorii instrumentów finansowych (91%),
- informacje o stopniu narażenia na ryzyko (91%),
- cele, polityka i procesy zarządzania ryzykiem (75%),
- informacje o rachunkowości zabezpieczeń (72%).

Wymienione informacje występują w większości sprawozdań finansowych, nie oznacza to jednak, że jest to zamknięty zakres informacji na temat instrumentów finansowych. Podkreślenia wymaga fakt, iż w większości sprawozdań finansowych tak rozległa nota o instrumentach finansowych była standardową dawką informacyjną, w wielu sprawozdaniach wzbogacaną informacją, na przykład, o ustanowionych zastawach na aktywach finansowych jako zabezpie-

czenie zobowiązań lub zobowiązań warunkowych czy sposobie ustalenia wartości godziwej.

Kolejnym ważnym aspektem sprawozdań finansowych z perspektywy finansyzacji jest szczegółowość prezentowanych informacji w części liczbowej w konfrontacji z informacją ujawnioną w części opisowej sprawozdania finansowego, dzięki czemu możliwe jest zweryfikowanie jakie aktywa finansowe i zobowiązania finansowe są w posiadaniu spółek giełdowych, do jakiej kategorii instrumentów finansowych zostały zaklasyfikowane, jakie zastosowano parametry wyceny, czy jakie ryzyko wiąże się z poszczególnymi instrumentami finansowymi.

W przebadanej próbie 75% spółek posiadało instrumenty finansowe, stanowiące część majątku spółki na poziomie nie wyższym aniżeli 50% tego majątku.²⁴ W 25% spółek instrumenty stanowiły ponad 50% całego majątku.

Ciekawym zjawiskiem w badanej próbie, choć stanowiącym niewielki jej odsetek (około 7%) jest sytuacja, w której wynik na instrumentach finansowych jest wyższy aniżeli osiągnięty zysk ogółem – w takich przypadkach spółki osiągnęły straty na działalności podstawowej. Również w pojedynczych przypadkach osiągnięty na instrumentach finansowych zysk w znacznym stopniu przyczynił się do obniżenia poniesionej straty prezentowanej w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Zakończenie

Zjawisko finansyzacji w odniesieniu do jednostek gospodarczych oznacza wzrost znaczenia działalności finansowej w ich rzeczywistości gospodarczej. Oznacza to, iż jednostki coraz częściej wykorzystują instrumenty finansowe, już nie tylko do celów zabezpieczających i zmniejszających ryzyko, ale także do osiągnięcia zysków w krótkim okresie.

Takie postępowanie nie pozostało niezauważone przez gremia decydujące o regulacjach rachunkowości i nie pozostało bez wpływu na sprawozdanie finansowe. Szczegółowe wytyczne dotyczące rachunkowości instrumentów finansowych wymagają od spółek giełdowych prezentowania i ujawniania odpowiednich informacji o instrumentach finansowych.

Przedstawione przez autorkę badania wskazują, iż finansyzacja przyczyniła się do ujawniania znacznego zestawu informacji o instrumentach finansowych,

---

²⁴ Z uwagi na przeprowadzane przez innych Autorów (M. Remlein, *Wpływ...*, op. cit.; S. Lisek, op. cit.; P. Oleksy, A. Zygula, op. cit.) badania, porównujące skutki finansyzacji w czasie, zamierzeniem autorki nie jest porównywanie sytuacji z uwzględnieniem kryterium czasu. Autorka podjęła próbę zidentyfikowania przesłanek mogących świadczyć o istotności aktywów finansowych w działalności gospodarczej.

które w bezpośredni sposób oddziałują na działalność finansową jednostki gospodarczej. Informacja sprawozdawcza na temat instrumentów finansowych jest obszerna, umożliwiającą użytkownikom dokonanie odpowiednich analiz. Jej prezentowanie i ujawnianie świadczy nie tylko o odpowiednim wypełnianiu obowiązków sprawozdawczych w zakresie instrumentów finansowych, ale też o świadomości księgowych odnośnie wagi informacji o instrumentach finansowych dla odbiorców sprawozdań finansowych.

Bibliografia

1. Bielawski P., *Modele wyceny bilansowej instrumentów finansowych w świetle ogólnej teorii rachunkowości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2010, s. 40.
2. Bielawski P., *Teoretyczne koncepcje rachunkowości instrumentów finansowych*, (w:) *Teoria rachunkowości w zarysie*, M. Dobija (red.), Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2005.
3. Epstein G. A., *Financialization and the World Economy*, Edward Elgar Publishing, Massachusetts 2005.
4. Hirschleifer J., *Investment, interest and capital*, Prentice – Hall, INC, Los Angeles 1970, (za:) Marchewka K., *Główne nurty w teorii kapitału*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, Nr 3, 2000.
5. Kabalski P., *Wybrane problemy stosowania Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej w Polsce. Organizacja. Kultura. Osobowość. Język*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2012.
6. Kamela-Sowińska A., *Finansyzacja gospodarki wyzwaniem dla rachunkowości*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, Nr 329, 2014.
7. Kamela-Sowińska A.: *Od rachunkowości do opisu gospodarczego*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 77 (133), 2014.
8. Krippner G. R.: *The financialization of the American economy*, „Socio-Economic Review”, Nr 3, 2005.
9. Krippner G.: *What is Financialization?*, mimeo, Department of Sociology, Los Angeles 2004.
10. Lisek S.: *Finansyzacja w małopolskich spółkach giełdowych i jej zmiana w czasie*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, Nr 4 (82/1), 2016.
11. *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2013, IFRS*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2014.

12. Oleksy P., Zyguła A., *Financialisation of non-financial corporates: evidence from the polish real estate development market*, "Świat Nieruchomości", Nr 4 (98), 2016.
13. Ratajczak M., *Ekonomia w dobie finansyzacji gospodarki*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny”, vol. 76, Nr 2, 2014.
14. Ratajczak M., *Ekonomia i edukacja ekonomiczna w dobie finansyzacji gospodarki*, „Ekonomista”, Nr 2, 2014.
15. Remlein M., *Finansyzacja i jej skutki w sprawozdaniu finansowym polskich spółek giełdowych branży paliwowej*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 82 (138), 2015.
16. Remlein M., *Wpływ finansyzacji gospodarki na wyniki finansowe polskich przedsiębiorstw*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, Nr 873, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, Nr 77, 2015.
17. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych, Dz. U. z 2001, Nr 149, poz. 1647.
18. Skrzywan S., *Teoretyczne podstawy rachunkowości*, PWE, Warszawa 1968.
19. Szczepankowski P., *Wpływ zarządzania wartością na finansyzację przedsiębiorstw*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, Nr 854, „Finanse, Rynki Finansowe i Ubezpieczenia”, Nr 73, 2015.
20. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz. U. 2013, poz. 330 z późn. zm., art. 4. financialisation

THE DISCLOSURE OF FINANCIAL INSTRUMENTS IN THE FINANCIAL STATEMENTS IN FINANCIALISATION ERA

The subject of this article is the phenomenon of financialisation and its impact on the information content in financial statements of financial entities with non-financial business profile. The article explains the concept of financialisation, presents the role of accounting in the era of financialisation and shows the impact of financialisation on the information content of financial statements of listed companies outside the financial sector.

Key words: financialisation, financial instruments, financial statements, listed companies, financial assets.